

Titel Källbyutredningen	Ärende-Nr 23/01035	Dokument-Nr 23/01035-1	Utgåva 1
Handläggare/Avd Anna Uth Stab_Centralt	Dokumentdatum		Sida 1 (6)

Projektnr: Ange projektnr.

Förutsättningar för fortsatt omhändertagande av avloppsvatten vid Källby avloppsvattenreningsverk

Underlag för yttrande till Lunds kommun

Förslag till beslut

Förbundsstyrelsens delegation 1 föreslår förbundsstyrelsen besluta

att verksamhet kopplad till utredning och projektering av ett nytt avloppsvattenreningsverk i Källby avslutas,

att åtgärder som stärker förutsättningarna för fortsatt omhändertagande av avloppsvatten från Lunds kommun vid Källby avloppsvattenreningsverk inom ramen för befintligt miljötillstånd vidtas. Detta omfattar åtgärder syftande till att begränsa anslutning av ytterligare fastigheter samt utökningar av verksamhetsområden som belastar Källby avloppsreningsverk,

att ärendet skickas till Lunds kommun för yttrande senast den 30 september 2023, samt

att ärendet skickas till övriga medlemskommuner för kännedom.

Sammanfattning av ärendet

VA SYD har, som VA-huvudman i Lund, att säkerställa att Lunds kommuns VA-hantering lever upp till lagstiftningens krav kopplade till hälsa och miljö. Mot bakgrund av de omfattande risker som är förenade med ansökan om miljötillstånd för, och i förlängningen drift av, ett nytt reningsverk i Källby föreslår VA SYDs delegation 1 att förbundsstyrelsen beslutar att VA SYD inte ska fortsätta med projektering och övriga förberedelser för tillståndsansökan för ett nytt avloppsvattenreningsverk i Källby.

Lunds kommun har uttryckt att Lunds avloppsvattenrening fortsatt ska ske vid Källby avloppsvattenreningsverk. Med utgångspunkt i VA-huvudmannens bedömning att ett nytt avloppsvattenreningsverk i Källby inte är ett godtagbart alternativ för avloppsvattenförsörjningen i Lunds kommun framgent, har alternativ för Lunds framtida avloppsvattenförsörjning identifierats och övervägts. Om inte ytterligare beslut om betydande investeringar i Lunds framtida avloppsvattenförsörjning fattas i närtid, behöver VA-huvudmannen vidta åtgärder som stärker förutsättningarna för fortsatt omhändertagande av Lunds avloppsvatten vid Källby avloppsvattenreningsverk inom ramen för befintligt miljötillstånd. Sådana åtgärder inkluderar begränsning av ytterligare anslutningar eller övrig belastning

FÖRSLAG TILL BESLUT

Titel Källbyutredningen	Ärende-Nr 23/01035	Dokument-Nr 23/01035-1	Utgåva 1
Handläggare/Avd Anna Uth Stab_Centralt	Dokumentdatum		Sida 2 (6)

på Lunds avloppsvattenrening, så avloppsvattenreningsverkets kapacitet inte ökar från dagens nivå. Även om sådana åtgärder vidtas, kan det inte uteslutas att utsläppsnivåerna i miljötillståndet ändå överskrids.

Bilagor

- Rättsutlåtande Advokatfirman Delphi 2023-05-23
- PM Lägesbeskrivning för uppgraderat Källby ARV 2023-05-24
- PM Förutsättningar för att ansluta Lunds avloppsvatten till Sjölunda 2023-05-23
- PM Externt utlåtande Lars Gunnarsson 2023-05-25
- Lunds kommunkontors tjänsteskrivelse med bilagor 2023-05-28 Lunds framtida avloppsvattenrening – återremiss
- PM Ask och Kocan Jurister AB 2021-10-27
- Brev till Lunds kommunstyrelse 2023-06-02
- Protokoll från sammanträde VA SYDs styrelse 2023-06-15

Ärendet

Bakgrund

Frågan om hur avloppsvattenreningen i sydvästra Skånes kommuner bäst ordnas har utretts under flera decennier och många alternativ har utvärderats och även förkastats. Arbetet har utmynnat i programmet Hållbar avloppsvattenrening i ett växande Skåne, HAR (Maxima), med den regionala anläggningen Nya Sjölunda. Kommunfullmäktige i Lund meddelade avsikten att ansluta till Maxima i mars 2021, men fattade sedan beslut i mars 2022 om att man inte längre hade för avsikt att ansluta. Därvid påbörjades en utredning av förutsättningarna för ett nytt reningsverk i Källby, i enlighet med Lunds kommuns önskemål, som kan möta de strängare miljökrav vi står inför. I mars 2023 konstaterades, efter möte med Länsstyrelsen, att det kommer att bli mycket svårt att möta de miljökrav som ställs på ett nytt avloppsvattenreningsverk med Höjeå som recipient och att riskerna förenade med att välja att gå vidare med ett reningsverk i Källby därmed är omfattande. Riskerna har föredragits för, och diskuterats vid, VA SYDs styrelses sammanträde den 5 maj 2023 samt vid medlemsråd den 22 maj. VA SYDs styrelseordförande har i brev den 1 juni 2023 meddelat till Lunds kommunstyrelse att VA SYD som VA-huvudman för Lunds kommun inte är beredd att ta de risker som ett reningsverk i Källby skulle innebära. Den 7 juni 2023 föredrogs bifogad tjänsteskrivelse 2023-05-28 samt bilagor för Lunds kommunstyrelse, som därvid beslutade att inte behandla frågan vidare. Lunds kommunstyrelses beslut har överklagats till Förvaltningsrätten i Malmö för laglighetsprövning enligt kommunallagen. Den 15 juni 2023 godkände VA SYDs styrelse styrelseordförandes beslut att skicka skrivelsen av den 1 juni 2023 till Lund. Frågan om Lunds kommuns framtida

FÖRSLAG TILL BESLUT

Titel Källbyutredningen	Ärende-Nr 23/01035	Dokument-Nr 23/01035-1	Utgåva 1
Handläggare/Avd Anna Uth Stab_Centralt	Dokumentdatum		Sida 3 (6)

avloppsvattenrening diskuterades även vid VA SYDs förbundsfullmäktige den 22 juni 2023.

Särskilt betydande risker

Lunds kommuns önskemål att fortsatt omhänderta avloppsvattenreningen i Källby har i bilagda utredningar konstaterats vara förenat med omfattande risker, varav dessa är särskilt betydande.

- Risk för att miljötillstånd inte erhålls och att VA SYD som VA-huvudman i det läget inte har några realistiska alternativ för hantering av avloppsvatten från Lunds kommun inom upptagningsområdet för Källby avloppsvattenreningsverk.
- Risk för att villkoren i ett nytt miljötillstånd inte kan efterlevas vilket i sin tur innebär miljöbrott och sanktioner riktade mot VA-huvudmannen.
- Risk för höga kostnader för VA-kollektivet avseende såväl tillståndsprocess och investeringar som drift av ett nytt, särskilt avancerat, avloppsvattenreningsverk.
- Brist på interna och externa personella resurser för att kunna bedriva flera stora komplexa och mycket omfattande projekt samtidigt.

Medlemskommunerna har överlåtit sin samlade VA-verksamhet till VA SYD och VA SYD är därmed VA-huvudman för Lunds kommun. Det innebär att det är VA SYDs ansvar att det finns en funktionell avloppsvattenhantering i Lund. VA SYD har bedömt att anslutning av Lunds kommuns allmänna avloppsanläggning till Nya Sjölunda innebär att Lunds kommuns invånare får en tryggad avloppshantering som uppfyller lagstiftningens långtgående krav på skydd för människors hälsa och miljö, på kort och lång sikt. Investeringen blir betydande, men är ändå i linje med många andra kommuner med motsvarande behov av och liknande förutsättningar för uppgradering av VA-infrastrukturen. Kostnaderna är därmed att anse som nödvändiga kostnader i vattentjänstlagens mening.

Beslut om större VA-investeringar för VA SYDs medlemskommuner

Av VA SYDs förbundsordning följer att medlemskommunerna ska få tillfälle till ställningstagande i principiella frågor eller frågor av större vikt innan kommunalförbundet fattar beslut i sådana frågor (6 § VA SYDs förbundsordning).

Lunds kommun har genom beslut i fullmäktige och kommunstyrelse meddelat att man istället för att ansluta till Nya Sjölunda vill uppgradera Källbys avloppsvattenreningsverk så det kan klara framtida utsläppskrav.

Frågan om hur förbundsordningens stadgande ovan ska tolkas i frågan om det är medlemskommunen eller VA SYD som fattar beslut om större investeringar har utretts bl.a. av Elin Ask, som en del i utredningen av hur beslut om VA-investeringen HAR ska fattas (se bilagda PM Ask och Kocan Jurister AB). Av denna utredning framgår bl.a. följande.

- Det är VA SYDs fullmäktige som har att fatta beslut om principiella investeringar och investeringar av större vikt. Medlemskommunernas roll i processen begränsas till att ta ställning vid principiella investeringar och investeringar av större vikt innan förbundsfullmäktige fattar sitt beslut.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Titel Källbyutredningen	Ärende-Nr 23/01035	Dokument-Nr 23/01035-1	Utgåva 1
Handläggare/Avd Anna Uth Stab_Centralt	Dokumentdatum		Sida 4 (6)

- För det fall kommunen har en annan uppfattning än VA-huvudmannen när det gäller en viktig investering, såsom ett nytt reningsverk, är kommunens ställningstagande inte tvingande för förbundet, då förbundet är en egen juridisk person. Ansvar liksom beslutsmandat åvilar VA-huvudmannen. Men även om förbundet inte är bundet att följa en enskild medlemskommuns ställningstagande, blir beslut som saknar stöd hos en enskild medlem svåra att följa i praktiken, då kommunen bl.a. äger rätt att fatta beslut om finansieringen för den avsedda investeringen, då kommunens normgivningsmakt omfattar principerna för uttag av VA-taxan. Om kommunens beslut om uttag av VA-taxa inte möjliggör den avgiftsökning som behövs för att möjliggöra en investering, saknas faktiska möjligheter för att genomföra investeringen.
- Om det visar sig att det bara finns en lösning som godtas från ett miljöperspektiv och kan erhålla miljötillstånd, måste kommunen acceptera detta alternativ, eftersom något annat godtagbart alternativ inte finns. Om kommunen inte skulle acceptera det enda godtagbara alternativet, är det i förlängningen inte möjligt att leverera VA-tjänster till kommunen.

Sammanfattande bedömning

VA SYDs styrelseordförande har i brev den 1 juni 2023 Lunds till Lunds kommunstyrelse redogjort för styrelsens hållning att VA SYD som VA-huvudman för Lunds kommun inte är beredd att ta de risker som vägvalet att projektera för ett reningsverk i Källby skulle medföra. Utifrån de i ärendet redovisade förutsättningarna och det underlag som i övrigt biläggs föreslås att styrelsen nu beslutar att det arbete som är förenat med projektering av reningsverket i Källby avslutas.

VA SYD har konstaterat betydande risker förenade med att gå vidare med ett reningsverk i Källby. Konsekvensen av riskerna är att VA-huvudmannen inte kan säkra en avloppshantering i Lund som lever upp till hälsoskydds- och miljökrav. VA SYD anser inte att riskerna förenade med att gå vidare med ett avloppsvattenreningsverk i Källby är godtagbara. Det medför att VA SYD, i egenskap av VA-huvudman, finner att anslutning till Nya Sjölunda utgör det bästa alternativet för framtida avloppsvattenrening i Lund. Fortsatt arbete med utveckling av va-lösningar i Lund ska ta denna bedömning som utgångspunkt. Att Lunds kommun tagit ställning för en annan lösning ger inte skäl för annan bedömning.

VA SYD ska prioritera den verksamhet som är nödvändig för att VA SYD ska kunna ta sitt ansvar som VA-huvudman i samtliga medlemskommuner. VA SYD har inte resurser att fortsätta driva det omfattande arbete som är förenat med fortsatt utredning och projektering kopplat till Källby utan att det sker på bekostnad av annan verksamhet. Ytterligare kostnader för arbetet med utredning och projektering för ett reningsverk i Källby kan inte heller ses som nödvändiga kostnader för hanteringen av avloppsvattenhanteringen i Lund, som kan läggas på Lunds VA-kollektiv.

Vid avvecklingen av Källby-projektet ska aktiviteter som påbörjats och som är värdeskapande utan direkt avhängighet till en miljötillståndsansökan och som kan avslutas i närtid genomföras. Exempel på sådan aktivitet är den pågående recipientutredningen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Titel Källbyutredningen	Ärende-Nr 23/01035	Dokument-Nr 23/01035-1	Utgåva 1
Handläggare/Avd Anna Uth Stab_Centralt	Dokumentdatum		Sida 5 (6)

Förutsättningar för fortsatt drift av avloppsvattenreningsverket i Källby i enlighet med befintligt miljötillstånd

VA SYDs styrelse har uttryckt att ytterligare utredning och projektering syftande till ett nytt avloppsvattenreningsverk i Källby inte ska ske och i detta ärendes första att-sats föreslås styrelsen fatta ett formellt beslut med detta innehåll. Att VA SYD skulle ansluta Lunds tätort till Nya Sjölunda mot Lunds kommuns uttryckliga önskemål bedöms inte vara en framkomlig väg. Därmed blir konsekvensen att Källby får drivas vidare inom ramen för befintligt miljötillstånd, så länge inte annat beslut om investeringar i Lunds avloppsvattenrening fattas.

Källbys miljötillstånd från 2008 anger 120 000 personer som prognosticerad belastning. Verksamheten idag ligger på gränsen för den tillåtliga miljöpåverkan. Belastningen har för 2022 beräknats motsvara 115 000 personer. Lunds befolkningsprognos indikerar behov av tillstånd för 190 000 anslutna personekvivalenter till 2060.

VA SYD kan ansvara för att rening av Lunds avloppsvatten sker så att miljö- och hälsoskyddskrav tillgodoses, under förutsättning att

- Lunds kommun slutar växa. Ytterligare personekvivalenter kan inte anslutas utan att verksamheten överskrider miljötillståndets villkor. Det innebär att vi inte kan ansluta ytterligare fastigheter, eller låta fler personer bo eller arbeta i fastigheter anslutna till avloppsvattenrening i Källby, utan att miljötillståndet överskrids. VA SYD bör därmed säkerställa att denna begränsning står klar i Lunds kommuns fortsatta arbete med stadsplanering och vattentjänstplaner. Konsekvensen blir att stadsutveckling som ökar kapacitetsbehovet, såsom nybyggnation och förtätning, endast kan bli aktuell i mycket ringa omfattning.
- Länsstyrelsen avvaktar i arbetet med att förbättra vattenkvalitet i Höjeå och avstår från att meddela förelägganden som påverkar befintliga tillståndet.
- Åtgärder som förlänger befintliga verkets livslängd identifieras och vidtas. Vi behöver också tydliggöra hur länge verket kan förväntas fungera i drift utan att utsläpp överskrider befintligt miljötillstånd, och vilka åtgärder som kan vidtas för att förlänga denna period. Om det är möjligt att öka verkets kapacitet något inom ramen för befintligt miljötillstånd kostnad genom teknikutveckling kan även detta övervägas.

Genom dessa åtgärder kan avloppsvattenreningen i Lund hanteras så att miljö- och hälsoskyddskrav tillgodoses på kortare sikt.

På längre sikt aktualiseras riskerna för att Lund ändå växer och belastningen på reningsverket ökar, liksom att miljötillståndskraven på Länsstyrelsens initiativ blir mer omfattande. Därmed finns en tydlig risk för att VA SYD som VA-huvudman inte kan säkerställa att reningen av Lunds avloppsvatten lever upp till miljö- och hälsoskyddskrav.

VA SYD har begränsade förutsättningar för att kunna avbryta befolkningstillväxten i en medlemskommun. Det är inte en fråga som VA-huvudmannen har ansvar eller rådighet över. Lagstiftaren har inte heller förutsatt att det kan finnas en intressekonflikt mellan en VA-huvudman och en medlemskommun. Utgångspunkten är också att fastigheter som ligger inom ramen för ett verksamhetsområde har rätt till verksamhetsområdena löpande anslutning och att utvidgas. VA SYD är en del i

FÖRSLAG TILL BESLUT

Titel Källbyutredningen	Ärende-Nr 23/01035	Dokument-Nr 23/01035-1	Utgåva 1
Handläggare/Avd Anna Uth Stab_Centralt	Dokumentdatum		Sida 6 (6)

medlemskommunernas fysiska planeringsarbete och har möjlighet till påverkan i utformningen av översikts-, detalj- och vattentjänstplaner. Det innebär att vi har möjlighet att begränsa en långsiktig expansion och att verksamhetsområdet ökar i omfattning. Däremot har VA SYD ytterst begränsade möjligheter att avbryta expansionsprojekt som är nära förestående – något som skulle behövas för att säkerställa att befintligt miljötillstånd inte överskrids. Det är i så fall kommunen som har denna möjlighet. Sådana åtgärder begränsar inte heller den ökade belastning som följer av att vi får fler personer som bor eller arbetar i befintliga, anslutna fastigheter. Det kan därmed konstateras att VA SYD har mycket begränsade förutsättningar för att på egen hand, snabbt och effektivt hejda en belastningsökning. Detta innebär att risken för att de gränsvärden som anges i gällande miljötillstånd, trots åtgärder från VA SYDs sida, kommer att överträdas är betydande.

Fortsatt drift av avloppsvattenreningsverket i Källby är en fungerande lösning för VA-kollektiven i ett kortare tidsperspektiv, men det kan ses betydande problem i ett längre perspektiv. Kapaciteten är otillräcklig i förhållande till Lunds planerade utveckling, och risken för att miljötillståndet omprövas är stor. Det finns därmed anledning att återkomma till denna fråga, i synnerhet efter att Lunds kommun och övriga medlemskommuner givits möjligheter till fortsatt genomlysning och ställningstagande för fortsatt hantering av frågan.

